

**BOYNUNUN
ETRAFINDAKİ
ŞEY**

CHIMAMANDA NGOZI ADICHIE

Çeviri: SİBEL SAKACI

çağdaş

CHIMAMANDA NGOZI ADICHIE

BOYNUNUN
ETRAFINDAKİ ŞEY

Can Çağdaş

The Thing Around Your Neck

© 2009, Chimamanda Ngozi Adichie

© 2019, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Bu eserin Türkçe yayın hakları The Wylie Agency (UK) Ltd. aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Ocak 2019, İstanbul

Bu kitabın 1. baskısı 2000 adet yapılmıştır.

Dizi Editörü: Cem Alpan

Editör: Seçkin Selvi

Düzeltili: Ebru Aydın, Aylin Samancı Elmasdağ

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Saner Basım Hizmetleri San. ve Tic. Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Litros Yolu 2. Matbaacılar Sit. No: 2/4 2BC 3/4

Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 35382

İç baskı ve cilt: Türkmenler Matbaacılık Reklam San. ve Tic. Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. No: 16-18

Topkapı, İstanbul

Sertifika No: 12584

ISBN 978-975-07-3930-9

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750739309

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 31730

CHIMAMANDA NGOZI ADICHIE

BOYNUNUN
ETRAFINDAKİ ŞEY

ÖYKÜ

İngilizce aslından çeviren

Sibel Sakacı

♥can

Chimamanda Ngozi Adichie'nin Can Yayınları'ndaki diğer kitabı:

Amerikana, 2016

CHIMAMANDA NGOZI ADICHIE, 1977'de Nijerya'da doğdu. 19 yaşında Amerika'ya gidip İletişim ve Siyasi Bilimler okudu. 2003'te John Hopkins Üniversitesi'nde Yaratıcı Yazarlık, 2008'de de Yale Üniversitesi'nde Afrika Çalışmaları yüksek lisansını tamamladı. 2003'te yayımlanan ilk romanı, *Mor Amber*, Commonwealth Yazarlar Ödülü ile Hurston/Wright Mirası Ödülü'nü aldı; ikinci romanı *Yükselen Güneşin Ülkesinde* 2007'de Orange Ödülü'nü aldı *New York Times* tarafından Dikkate Değer Kitap; *People*; *Black Issues Book Review* tarafından Yılın En İyi Kitabı seçildi. 2013'te yayımlanan *Amerikana*, National Book Critics Circle Ödülü'ne layık görüldü. Eserleri otuz dile çevrildi. 2009 MacArthur Vakfı Bursu'nu kazanan, 2010'da *The New Yorker*'ın "40 yaş altındaki en iyi 20 yazar" listesine giren ve 2012'de "We Should All Be Feminists" (Hepimiz Feminist Olmalıyız) başlıklı TEDx konuşmasıyla ses getiren Adichie, zamanının yarısını ABD'de diğer yarısını Nijerya'da geçiriyor. Adichie 2018'de de "cinsiyet, ırk ve küresel eşitsizlik konularına benzersiz yaklaşımı" gerekçesiyle Pen Pinter Ödülü'nü aldı.

SİBEL SAKACI, İstanbul'da doğdu. Üsküdar Amerikan Kız Lisesi ve Boğaziçi Üniversitesi'nde öğrenim gördü. Boğaziçi Üniversitesi Yabancı Diller Yüksek Okulu Hazırlık Birimi'nde öğretim görevlisi olarak çalıştı. Maeve Binchy, Jasper Kent, Joseph Iannuzzi gibi yazarların ve çok sayıda çocuk kitabının çevirimenliğinin yanı sıra eğitim, sağlık, sanat ve finans konularında araştırma kitaplarının çevirimenliğini ve editörlüğünü yaptı. Hem sözlü hem yazılı çeviri yapmaya devam etmektedir.

Ivara'ya

İçindekiler

Bir Numaralı Koğuş	13
Taklit	33
Mahrem Bir Deneyim	55
Hayaletler	69
Geçen Hafta Pazartesi Günü	87
Sıçrayan Maymun Tepesi	109
Boynunun Etrafındaki Şey	129
Amerikan Büyükelçiliği	143
Titreme	157
Evlilik Aracıları	183
Yarın Çok Uzak	203
Dik Başlı Tarihçi	215

BİR NUMARALI KOĞUŞ¹

Evimiz ilk kez soyulduğunda, yemek odasının penceresine tırmanıp içeri giren ve televizyonumuzu, video kayıt cihazımızı, babamın Amerika'dan gelirken getirdiği "Purple Rain"² ve "ThriMer" videokasetlerimizi çalan kişi komşumuz Osita'ydı. Evimiz ikinci kez soyulduğunda, içeri zorla girilmiş süsü verip annemin mücevherlerini çalan kişi erkek kardeşim Nnamabia'ydı. Olay bir pazar günü olmuştu. Annemle babam, büyükannemle büyükbabamı ziyaret etmek üzere doğdukları şehir olan Mbaise'ye gittikleri için Nnamabia ve ben kiliseye tek başımıza gitmiştik. Nnamabia annemin Peugeot 504'ünü kullanmıştı. Her zaman yaptığımız gibi kilisede beraberce oturduk, ama birisinin çirkin şapkası ya da havı dökülmüş kaftanını göstermek için birbirimizi dürtüp kaha-kahamızı bastırmaya çalışmadık; çünkü Nnamabia on dakika sonra tek bir söz bile söylemeden yanımdan ayrıldı. Rahip, "Ayin sona ermiştir. Huzur içinde olun," demeden az önce geri geldi. Biraz gücenmiştim. Sigara içmeye ya da bir kızı görmeye gittiğini düşünüyordum –ne de

1. Özgün adı "Hücre" olsa da tek kişilik olmadığı için "Koğuş" tercih edildi. (Ç.N.)

2. Prince'in bir şarkısından yola çıkılarak çekilen film. (Ç.N.)

olsa ilk defa araba ona kalmıştı– ama en azından bana nereye gittiğini söyleyebilirdi. Sessiz bir şekilde eve yollandık ve Nnamabia arabayı, evin uzun garaj yoluna park ettiğinde, o evin kapısını açarken ben de birkaç *ixora* ieği koparmak için durmuştum. İçeri girdiğimde onu salonun ortasında dikilirken buldum.

“Soyulduk!” dedi İngilizce olarak.

Dediğini anlamam, darmadağınık odayı algılamam biraz zaman almıştı. O anda bile, çekmecelerin sonuna kadar açılış biçiminde teatral bir şey görmüş, bu hali görecek olanları etkilemek isteyen biri tarafından yapılmış olduğu duygusuna kapılmıştum. Ya da yalnızca, erkek kardeşimi çok iyi tanıdığım içindi. Sonradan, annemle babam dönüp komşular *ndo*¹ demek, parmaklarını şaklatıp omuzlarını indirip kaldırmak için eve akın ettiği zaman, yukarı kattaki odamda yalnız başıma oturduğumda, içimdeki huzursuzluğun nedenini anlamıştum: Bunu Nnamabia yapmıştı, biliyordum. Babam da biliyordu. Panjurların dışarıdan değil içeriden açılmış olduğuna (Nnamabia aslında bundan çok daha akıllıydı ama belki de ayın bitmeden kiliseye dönmek için acele etmişti) ve hırsızın annemin mücevherlerinin durduğu yeri –metal sandığının sol köşesi– tam olarak biliyor olduğuna dikkat çekmişti. Nnamabia dramatik ve yaralı gözlerle babama bakmış ve, “Geçmişte ikinize de korkunç acılar yaşattığımı biliyorum, ama bana olan güveninizi asla böyle sarsmazdım,” demişti. İngilizce konuşmuş ve kendisini savunurken hep yaptığı gibi “korkunç acı” ve “sarsmak” gibi gereksiz sözcükler kullanmıştı. Sonra arka kapıdan çıkmış ve gece eve gelmemişti. Ertesi gece de. İki hafta sonra, bir deri bir kemik halde, bira kokularıyla eve geldi ve gözyaşları için-

1. (İgbo dili) Geçmiş olsun, zgnm. (Y.N.)

de üzgün olduğunu, mücevherleri Enugu'da Hausa esnafına rehin verdiğini ve bütün paranın bittiğini söyleyerek özür diledi.

“Altınlarım için sana ne kadar para verdiler?” diye sormuştu annem. Ve Nnamabia cevap verdiğinde, başını iki elinin arasına alıp ağlamaya başlamıştı: “*Oh! Oh! Chi m egbuo m!* Tanrım beni öldürdü!” Sanki bari iyi bir para karşılığında satmış olsa, diye düşünüyordu. Onu tokatlamak istemişim. Babam Nnamabia'dan bir rapor yazmasını istemişti: mücevherleri nasıl sattığını, parayı nereye harcadığını, kiminle harcadığını. Nnamabia'nın doğruyu söyleyeceğini düşünmüyordum, kaldı ki babamın da öyle düşündüğünü sanmıyorum, ama babam, benim profesör babam bir şeylerin yazılı halde, düzgün bir şekilde belgelenmesini severdi. Ayrıca Nnamabia özenle baktığı sakallıyla, on yedi yaşındaydı. Liseyle üniversitenin arasındaki zamandaydı ve sopayla dövülmek için çok büyüktü. Babamın elinden başka ne gelirdi ki? Nnamabia raporu yazdıktan sonra, babam onu çalışma odasındaki, içinde bizim okul evrakımızı sakladığı çelik çekmeceye koymuştu.

“Annesini böyle üzebilmesini aklım almıyor,” diye mırıldandı babam son olarak.

Ama Nnamabia'nın amacı onu üzmemek değildi. Bunu yapmıştı çünkü evdeki tek kıymetli şey annemin mücevherleriydi: bir ömür boyu toplanmış som altın parçalar. Bir de, bunu yapmıştı çünkü diğer profesörlerin oğulları da yapıyordu. Bu bizim sakin Nsukka yerleşkemizin hırsızlık mevsimiydi. *Susam Sokağı* izleyerek, Enid Blyton okuyarak, kahvaltıda mısır gevreği yiyerek, kadrosu üniversitelilerden oluşan ilkokula, güzelce cilalanmış kahverengi ayakkabılarıyla başlayan bu oğlanlar, şimdi komşularının pencerelerindeki sivrisinek tellerini kesiyor, cam panjurlarını çıkarıyor, televizyon ve video kayıt cihazlarını çalmak için evlerine giriyordu. Hırsızları bili-

yorduk. Nsukka yerleşkesi öyle küçük bir yerdi ki –iki tarafı ağaçlıklı yolların üzerinde, birbirinden alçak çitlerle ayrılmış yan yana evlerden oluşuyordu– hırsızlık yapanları bilmememiz mümkün değildi. Buna rağmen profesör aileleri personel kulübünde, kilisede ya da fakülte toplantısında karşılaştıklarında, kasabadan ayakta-kımının hırsızlık yapmak için kutsal yerleşkelerine geldiğinden şikâyet etmeye devam ediyordu.

Hırsızlık yapan oğlanlar popüler olanlardı. Geceleri, ailelerine ait, koltuklarını geriye ittikleri arabaları, direksiyona zorla uzanır bir biçimde kullanıyorlardı. Nnamabia hadisesinden yalnızca birkaç hafta önce televizyonumuzu çalan komşumuz Osita kıvrak, düşünceli görünmesi nedeniyle yakışıklı ve bir kedi zarafetiyle yürüyen bir çocuktur. Gömlekleri her zaman jilet gibi ütülenmiş olurdu: Çitten bakınca onu gördüğümde, gözlerimi kap par bana doğru geldiğini ve benim kendisine ait olduğunu söylediğini hayal ederdim. Beni hiç fark etmedi. Bizden eşya çaldığında annemle babam Profesör Ebube'nin evine gidip oğlundan bizden çaldığı şeyleri geri vermesini istemesini istemediler. Herkesin önünde, hırsızın kasabadan gelen ayaktakımından olduğunu söylediler. Ama hırsızın Osita olduğunu biliyorlardı. Osita, Nnamabia'dan iki yaş daha büyüktü; hırsızlık yapan bütün çocuklar Nnamabia'dan daha büyüktü ve Nnamabia belki de bu yüzden başka birisinin evinden hırsızlık yapmamıştı. Belki de kendisini, annemin mücevherlerinden fazlası için yeterince büyük, yeterince nitelikli bulmamıştı.

Nnamabia bal rengi teni, iri gözleri, mükemmel kıvrımlı dolgun dudaklı ağzıyla tıpkı anneme benziyordu. Annem bizi çarşıya götürdüğünde esnaf anneme, “Hey hanfendi! Neden açık renk teninizi bir oğlana harcadınız da kızınıza bu koyu teni bıraktınız? Erkek çocuğu bu kadar güzelliği ne yapsın?” diye seslenirdi. Annem de,

sanki Nnamabia'nın yakışıklılığında haylaz ve neşeli bir sorumluluğu varmış gibi kıkırdardı. Nnamabia on bir yaşında, kendi sınıfının camını taş atarak kırduğunda, annem ona camı değiştirtmesi için para vermiş ve babama söylememişti. İkinci sınıfta, kütüphaneye ait kitapları kaybettiğinde, sınıf öğretmenine, kitapları evdeki uşağın çaldığını söylemişti. Üçüncü sınıfta, din derslerine katılmak üzere sabahları erkenden evden çıktığında ve sonradan derslere bir kere bile gitmediği ve Kutsal Komünyon'u alamayacağı anlaşıldığında, annem diğer anne babalara onun sınav gününde sıtma olduğunu söylemişti. Babamın arabasının anahtarlarını alıp bir sabun kalıbına bastırduğunda ve babam bunu, Nnamabia çilingire gitmeden önce fark ettiğinde, annem onun yalnızca bir şeyler denediğine ve kötü bir niyeti olmadığına dair belli belirsiz sesler çıkarmıştı. Çalışma odasından sınav sorularını çalıp babamın öğrencilerine sattığında, annem ona bağırmış, ama babama onun daha on altı yaşında olduğunu ve harçlığının artırılması gerektiğini söylemişti.

Namabia'nın annemin mücevherlerini çaldığı için pişman olup olmadığını bilmiyordum. Kardeşimin zarif, gülen yüzünden ne hissettiğini her zaman anlayamıyordum. Ve bu konudan söz etmiyorduk. Teyzelerim kendi altın küpelerini anneme göndermiş olsalar bile, annem İtalya'dan altın getirten, göz kamaştırıcı Bayan Mozie'den bir küpe-kolye seti almış ve taksitlerini ödemek üzere ayda bir onun evine gidiyor olsa bile, o günden sonra, Nnamabia'nın onun altınlarını çaldığından hiç söz etmedik. Sanki Nnamabia'nın yaptığı şeyleri yapmadığını varsayarsak her şeye sıfırdan başlama şansı olacakmış gibi. Eğer üç yıl sonra, üniversitenin üçüncü sınıfındayken tutuklanıp nezarete atılmasaydı, bu hırsızlığın belki de esamisi okunmayacaktı.

Sakin Nsukka yerleşkemizde tarikatlar mevsimiydi.

Bu üniversitedeki bütün tabelalarda, kalın harflerle, TARİKATLARA HAYIR yazısının bulunduğu zamandı. Kara Baltalar, Eşkîyalar, Korsanlar en iyi bilinen tarikatlardı. Bir zamanlar iyi niyetli cemiyetler olsalar da, evrimleşmiş ve “tarikat” olmuşlardı; Amerikan rap videolarını izleyerek racon kesmede uzmanlaşan on sekizlik delikanlılar, zaman zaman birkaçının Odım Tepesi’nde hayatını kaybettiği gizli ve tuhaf kabul törenlerinden geçiyordu. Silahlar, işkenceye tabi tutulan sadakat duygusu ve baltalar her yerdedi. Tarikat savaşları yaygınlaşmıştı: bir oğlan, sonradan Kara Baltalar’ın reisinin kız arkadaşı olduğu anlaşılacak olan bir kıza yan bakıyor, sonradan Eşkîyalar’dan olduğu anlaşılacak olan aynı oğlan büfeden sigara almaya giderken bacağından bıçaklanıyor ve onun tarikat arkadaşları bir biracıya girip en yakınlarındaki Kara Baltalar üyesini omzundan vuruyor; ertesi gün bir Eşkîyalar üyesi üniversite yemekhanesinde öldürülüyor ve bedeni alüminyum çorba kâselerinin üzerine yığılıyor ve o akşam Kara Baltalar’dan bir oğlan, öğretim üyelerine ait erkek yurdundaki odasında kan içinde kalmış CD çalarının yanında, bıçaklanarak öldürülmüş halde bulunuyordu. Bütün bunlar anlamsızdı. O kadar anormaldi ki, kısa bir sürede normal oldular. Derslerden sonra kızlar odalarından çıkmıyor, öğretim üyeleri titriyor ve yüksek bir sinek vızıltısı bile insanları korkutuyordu. Ve polis çağrılıyordu. Polisler, pencerelerinden paslı tüfeklerinin görüldüğü, külüstür, mavi Peugeot 505’leriyle hız yaparak yerleşkeyi boylu boyunca geçiyor ve öğrencilere ters ters bakıyordu. Nnamabia dersden sonra eve gülerak geliyordu. Polisin daha akıllı olması gerektiğini, tarikatçı çocukların elindeki silahların daha iyi olduğunu herkesin bildiğini düşünüyordu.

Annemle babam Nnamabia’nın gülen yüzüne sakın bir endişeyle bakıyorlardı ve onların da tıpkı benim gibi,

Nnamabia'nın bir tarikata üye olup olmadığını merak ettiklerini biliyordum. Bazen öyle olduğunu düşünüyordum. Tarikatçı çocuklar popülerdi ve Nnamabia da çok popülerdi. Oğlanlar ona takma adıyla sesleniyor –“Dehşet!”– yanlarından geçerken elini sıkıyor ve kızlar, özellikle de popüler olan Büyük Piliçler selam verdiklerinde, gereğinden uzun bir süre sarılıyorlardı. Yerleşkedeki aklı başında ve kasabadaki çılgın partilerin hepsine gidiyordu ve çapkın olduğu kadar, günde bir paket Rothmans sigarası ve bir oturuşta bir koli Star birası içmekle ün salmış iyi bir erkek arkadaşı. Bazen de bir tarikata üye olmadığını düşünüyordum çünkü *fazlasıyla* popülerdi ve farklı tarikatlardan çocuklarla arkadaşlık kurmak ve hiçbiriyle düşman olmamak onun tarzına daha yakındı. Erkek kardeşimin, bir tarikata üye olmak için cesaret mi, güvensizlik mi her ne gerekiyorsa, ona sahip olduğundan da emin değildim. Bir kez ona bir tarikata üye olup olmadığını sorduğumda, uzun ve kalın kirpiklerini bana çevirerek şaşkınlık içinde, neredeyse “soracak başka şey bulamadın mı” dercesine bana bakmış ve, “Tabii ki, değilim,” demişti. Ona inanmıştım. Babam da inanmıştı. Ama bizim ona inanıyor olmamız bir şeyi değiştirmezdi, çünkü zaten tutuklanmış ve bir tarikata üye olmakla suçlanmıştı. Bana bu, “tabii ki, değilim”i nezarete atıldığı karakoldaki ilk ziyaretimde söylemişti.

Olay şöyle olmuştu. Nemli bir pazartesi günü, yerleşkenin giriş kapısında bekleyen dört tarikat üyesi, kırmızı Mercedes kullanan bir profesörün yolunu kesmişti. Kadının kafasına silah dayamış, arabasından indirmiş, arabayı mühendislik fakültesine sürmüş ve orada dersten çıkan üç çocuğu vurmuşlardı. Öğle zamanıydı. Yakınlar da bir sınıftaydım ve şiddetli sesleri duyduğumuzda, sınıftan ilk kaçan hocamız olmuştu. Bağırış sesleri geliyor-

du ve merdivenler bir anda, nereye doğru koşacağını bilemeyen öğrenci kalabalığıyla dolmuştu. Dışarıda, çimenin üzerinde üç kişi yatıyordu. Kırmızı Mercedes tiz bir ses çıkararak uzaklaşmıştı. Çoğu öğrenci aceleyle çantalarını toplamıştı ve *okada*¹ sürücülerini onları otoparka götürmek için normalin iki katı kadar para alıyordu. Rektör yardımcısı bütün akşam derslerinin iptal edildiğini ve akşam 9'dan sonra kimsenin dışarı çıkmaması gerektiğini duyurmuştu. Silahlar güpegündüz ateşlendiği için bu bana pek anlamlı gelmemişti ve Nnamabia'ya da gelmemiş olmalı ki, sokağa çıkma yasağının ilk gününde akşam 9'da evde değildi ve o gece de eve gelmedi. Bir arkadaşında kaldığını düşünmüştüm; ne de olsa her zaman eve gelmiyordu. Ertesi sabah bir güvenlik görevlisi gelip annemle babama Nnamabia'nın bir barda, tarikatçı çocuklarla birlikte tutuklandığını ve bir polis aracısıyla götürüldüğünü söylemişti. Annem, "*Ekwuzikwana!* Öyle demeyin!" diye çığlık atmıştı. Babam sakın bir şekilde, güvenlik görevlisine teşekkür etmişti. Bizi arabayla kasabadaki karakola götürmüştü. Orada, kirli bir tükenmez kalem başlığını ısırarak meşgul bir polis memuru, "Dün akşam tutuklanan tarikatçı çocukları mı diyorsunuz? Onları Enugu'ya götürdüler. Çok ciddi bir olay! Bu tarikat olayının kökünü bir defada kazımalıyız!" demişti.

Yeniden arabaya binmiş ve yeni bir korkuya kapılmıştık. Nsukka'da –bizim sakın, tecrit edilmiş yerleşkemiz ve ondan da yavaş ve tecrit edilmiş kasabamızdayapabileceğimiz şeyler vardı; babam polis şefini tanıyordu. Ama Enugu, Nijerya ordusunun Mekanize Birliği'nin, Emniyet Müdürlüğü'nün ve yoğun kavşaklarda trafik polislerinin bulunduğu eyalet başkenti, bir bilinmez-

1. Motosiklet taksi. (Ç.N.)

di. Burası polisin baskı altında kaldığında, bir sonuç alınması gerektiğinde yapmakla ünlü olduğu şeyi –insan öldürmeyi– yapabildiği yerd.

Enugu Karakolu etrafı duvarlarla çevrili, geniş bir alana yayılmış, binalarla dolu bir yerleşim alanıydı; POLİS KOMİSERİNİN OFİSİ yazılı tabelanın yanındaki giriş kapısına paslı, hasarlı arabalar yığılmıştı. Babam arabayı yerleşim alanının diğer ucundaki dikdörtgen bungalova doğru sürdü. Annem masadaki iki polise rüşvet olarak, hepsi sugeçirmez, siyah bir torbaya konmuş halde para, *jollof* pilavı ve et verdi ve polisler Nnamabia'nın, hücrelerinden çıkıp bizimle birlikte şemsiye ağacının altındaki bankta oturmasına izin verdiler. Hiç kimse ona, sokağa çıkma yasağı olduğunu bildiği halde neden o gece dışarıda kaldığını sormadı. Hiç kimse, polislerin gece bir bara girip barmeni ve orada içmekte olan çocukları tutuklamasının akıldışı olduğunu söylemedi. Onun yerine hepimiz Nnamabia'yı dinledik. Ahşap bankın üzerinde ata biner gibi oturmuş, önünde içi pilav ve etle dolu bir sefer tası, gözleri umutla dolu bir halde parlayarak sahneye çıkmak üzere bir sanatçı gibi bakıyordu.

“Nijerya'yı bu koşušta olduğu gibi yönetsek,” dedi, “bu ülkede hiç sorun yaşamazdık. Her şey o kadar düzenli ki. Koşuşumuzda General Abacha adında bir koşuş ağası ve yardımcısı var. İçeri düştüğünde onlara biraz para vermen gerekiyor. Vermezsen, başın belada demektir.”

“Peki, paran var mıydı?” diye sordu annem.

Alnındaki sinek ısırığı gibi yeni sivilcesiyle yüzü olduğundan da güzel görünen Nnamabia gülümsedi ve İgbo dilinde, barda tutuklandıktan kısa bir süre sonra parayı anüsüne sakladığını söyledi. Saklamasa polisin parayı elinden alacağını ve koşuşta huzur satın almak için bu paraya ihtiyacı olduğunu biliyordu. Tavuk budundan bir

ısırik aldı ve İngilizceye döndü. “General Abacha parayı saklayış biçimimden çok etkilendi. Ona karşı uysal davranıyorum. Sürekli onu övüyorum. Adamlar biz tüm yeni gelenlere, kulaklarımızı çekerek söyledikleri şarkıya uygun olarak kurbağa gibi hoplamamız gerektiğini söylediklerinden on dakika sonra, o beni serbest bıraktı. Diğerleri neredeyse yarım saat boyunca yaptılar.”

Annem kollarını, üşüyormuş gibi kendisine dolamıştı. Babam hiçbir şey demeden, dikkatle Nnamabia’ya bakıyordu. Ve ben, *uysal* kardeşimi yüz *naira*’lık banknotları sigara gibi sararken ve elini arkasına uzatıp onları acı içinde içine sokarken hayal ediyordum.

Sonradan Nsukka’ya döndüğümüzde babam, “Bunu evden hırsızlık yaptığında yapmalıydım. Onu bir koğuşa kapattırmalıydım,” dedi.

Annem sessizce pencereden dışarı bakıyordu.

“Neden?” diye sordum.

“Çünkü ilk kez biraz sarsıldı. Fark etmedin mi?” diye sordu babam gülümseyerek. Fark etmemiştim. En azından, o gün. Nnamabia, anüsüne para sokmasıyla falan, bana iyi gibi gelmişti.

* * *

Nnamabia’nın ilk şoku Eşkıyalar’dan bir çocuğu ağlarken görmektir. Ölümünün birinden sorumlu olduğuna rivayet edilen ve gelecek dönem reisle aynı seviyeye gelecek olan uzun boylu ve sert çocuk, koğuş ağası kafasının arkasına vurduktan sonra koğuşta sinmiş hıçkırarak ağlıyordu. Nnamabia bunu bana ertesi günkü ziyaretimizde, sanki aniden İnanılmaz Hulk’ın yeşil boyadan ibaret olduğu gerçeğiyle yüzleştirilmiş gibi, tiksinti ve hayal kırıklığı dolu bir sesle söylemişti. Birkaç gün sonra yaşadığı ikinci şok ise, kaldığı koğuşun arkasındaki Bir

Numaralı Koğuş'la ilgiliydi. İki polis memuru Bir Numaralı Koğuş'tan, şişmiş, ölü bir adamı çıkarmış ve gördüklerinden emin olmak için Nnamabia'nın bulunduğu koğuşun önünde durmuşlardı.

Nnamabia'nın koğuş ağası bile Bir Numaralı Koğuş'tan korkuyormuş gibiydi. Bir zamanlar içinde boya olan, şimdi su dolu plastik kovalardaki yıkanma suyunu alabilecek parası olan Nnamabia ve koğuş arkadaşları yıkanmak üzere arka avluya çıkarıldıklarında, polisler onlara bakıp sık sık, "Dur yoksa seni şimdi Bir Numaralı Koğuş'a atarım!" diye bağıyordu. Nnamabia, Bir Numaralı Koğuş'la ilgili kâbuslar görüyordu. Kalmakta olduğu ve kalabalıktan dolayı çatlak duvara yapışık halde durmak zorunda kaldığı koğuştan daha kötü bir yeri hayal bile edemiyordu. Çatlaklarda, ısırıkları çok can yakan, minik *kwalikwata*'lar yaşıyordu ve o acı acı bağıırıp koğuş arkadaşlarından yardım istediğinde, arkadaşları ona Muhallebi Çocuğu, Üniversiteli Bebe, Şeker Çocuk diye sesleniyordu.

Bu böcekler bu kadar acı vermeyecek kadar küçüktü. Isırma olayı, sere serpe sırtüstü yatan koğuş ağası dışında herkesin baştan ayağa yan yatıp uyumak zorunda oldukları gece vakti daha da kötü bir hal alıyordu. Her gün koğuşun içine iteklenen *garri*¹ ve sulu çorbayı paylaştırmak da koğuş ağasının göreviydi. Kişi başına, iki ağız dolusu yiyecek düşüyordu. Nnamabia bize bunu ilk hafta söylemişti. O konuşurken ben alınıdaki yaygın kabartıların, duvardaki böcekler yüzünü de ısırıldığı için mi, yoksa enfeksiyondan mı kaynaklandığını merak ediyordum. Bazılarının tepesinde krem renginde cerahat vardı. "Bugün ayakta durarak sugeçirmez bir torbaya büyük

1. Manyok adlı bitkiden yapılan yemek. (Y.N.)

tuvaletimi yapmak zorunda kaldım. Tuvalet doluydu. Sifonu bir tek cumartesi günü çekiyorlar,” derken o kabarcıkları kaşıyordu.

Sesi aşırı teatraldi. Yeni edindiği, hakarete uğramış mağdur rolünü oynamaktan zevk alıyordu ve polisin onu dışarı bırakıp bizim yemeğimizden yemesine izin verdiği için ne kadar şanslı olduğunu, o akşam dışarıda kalıp içki içtiği için ne kadar aptal olduğunu, salıverilme ihtimalinin ne kadar düşük olduğunu anlamadığı için, ben ona çenesini kapatmasını söylemek istiyordum.

İlk hafta onu her gün ziyarete gittik. Babamın eski Volvo’suyla gidiyorduk, çünkü annemin daha da eski Peugeot 504’ü, Nsukka dışı seyahatler için güvenli değildi. Yoldaki polis kontrol noktalarını geçtiğimizde annemle babamın –hafifçe de olsa– farklı olduğunu fark etmiştim. Durdurmak üzere el salladıklarında, babam polisin ne kadar cahil ve yoz olduğuna dair monoloğuna son veriyordu. Onlara rüşvet vermeyi reddettiği için bizi bir saat beklettiklerini ya da içinde güzel kuzinim Ogechi’nin bulunduğu otobüsü durdurup onu kenara çekip iki cep telefonu olduğu için ona orospu dediklerini; ondan çok fazla para istediklerinde kuzinimin, otobüsünün geçmesine zaten izin verildiğini, kendisinin de bırakılması için yağmurda yere diz çöküp yalvardığını anlatmıyordu. Annem, bunlar daha büyük bir rahatsızlığın belirtileri, diye söylenmiyordu. Bunun yerine sakın bir şekilde duruyorlardı. Sanki her zamanki gibi polisi eleştirmeyi reddetmek bir şekilde Nnamabia’nın aniden özgür kalmasını sağlayacaktı. Nsukka’daki polis şefinin kullandığı ifade, “nazik bir durum”du. Nnamabia’nın yakın zamanda hapisten çıkması nazik bir durumdu, hele ki, Enugu’daki polis komiseri yakalanan tarikat üyeleriyle ilgili televizyonlara böbürlenene, teşkilatı cilalayan röportajlar verir-

ken. Tarikat sorunu ciddi idi. Abuja'daki Büyük Adamlar olayları izliyordu. Herkes bir şeyler yapar görünmek istiyordu.

İkinci hafta, annemle babama Nnamabia'yı ziyarete gitmeyeceğimizi söyledim. Bunu ne kadar süreyle yapmak zorunda kalacağımızı bilmiyorduk; benzin, arabayla her gün üç saat yol yapmayı göze alamayacağımız kadar pahalıydı ve Nnamabia bir günlüğüne başının çaresine bakabilirdi.

Babam şaşkınlık içinde bana baktı ve sordu, "Ne demek istiyorsun?" Annem beni baştan aşağı süzdü ve bana geleyim diye yalvaran olmadığını, masum kardeşim acı çekerken burada kalıp boş boş oturabileceğimi söyledi. Annem arabaya doğru yürürken arkasından koştum. Dışarı çıktığımda ne yapmak istediğimi bilmiyordum, o yüzden *ixora* çalısının yanından bir taş aldım ve Volvo'nun ön camına fırlattım. Cam kırılmıştı. Annemin öfkesinden korunmak üzere kendimi odama kilitlemek için dönüp yukarı kata koşmaya başlamadan önce, o gevrek çatlama sesini duydum ve ışın gibi ince çizgilerin camın üzerine yayıldığını gördüm. Annemin bağırdığını duydum. Babamın sesini duydum. Sonunda sessizlik oldu ve arabanın çalıştırılma sesini duymadım. O gün hiç kimse Nnamabia'yı görmeye gitmedi. Bu küçük zafer beni şaşırtmıştı.

Onu ertesi gün ziyaret ettik. Çatlaklar, donmuş bir derenin üzerindeki kesik dalgalar gibi yayılmış olduğu halde, arabanın ön camından söz etmedik. Masadaki koyu tenli, kibar polis önceki gün neden gelmediğimizi sordu; annemin *jollof* pilavını özlemişti. Nnamabia'nın da sormasını, hatta kızgın olmasını bekliyordum, ama o tuhaf bir şekilde sakindi; yüzünde daha önce görmediğim bir ifade vardı. Pilavını bitirmemişti. Yerleşim yeri-

nin ucundaki, kaza artığı, yarı yanmış araba yığınınına bakıp duruyordu.

“Neyin var?” diye sordu annem ve Nnamabia sanki sorunun sorulmasını bekliyormuş gibi hemen anlatmaya başladı. İgbo dilinde konuşması tekdüzeydi, sesi de yükselip alçalmıyordu. Önceki gün koğuşuna, yetmişli yaşlarının ortalarında, beyaz saçlı, derisi epeyce kırışmış; eski tip, yozlaşmamış, emekli bir devlet memurunun nezaketine sahip, yaşlı bir adam atmışlardı. Oğlu silahlı soygundan aranıyordu ve polis oğlunu bulamayınca, onu içeri atmaya karar vermişti.

“Adam hiçbir şey yapmamış,” dedi Nnamabia.

“Ama sen de bir şey yapmadın,” dedi annem.

Nnamabia, annesi onu anlamıyormuş gibi başını iki yana salladı. Sonraki günlerde daha da sakindi. Daha az konuşuyordu ve çoğunlukla yaşlı adamdan söz ediyordu: Parası olmadığını, banyo yapmak için su alamadığını, öbür adamların onunla dalga geçtiklerini, onu oğlunu saklamakla suçladıklarını, koğuş ağasının onu yok saydığını, adamın ne kadar korkmuş ve ne kadar ufalmış görüldüğünü anlatıyordu.

“Oğlunun nerede olduğunu biliyor mu?” diye sordu annem.

“Oğlunu dört aydır görmemiş,” dedi Nnamabia.

Babam, oğlunun nerede olduğunu bilip bilmemesinin konuyla hiç ilgisi olmadığına dair bir şeyler söyledi.

“Tabii ki,” dedi annem. “Yanlış bir şey bu ama polis hep böyle yapıyor. Aradıkları kişiyi bulamazlarsa, babasını, annesini ya da bir akrabasını içeri atıyorlar.”

Babam dizindeki bir şeyi fiskeledi – sabırsızlık ifade eden bir hareket. Annemin aşikâr olanı neden dile getirdiğini anlamıyordu.

“Adam hasta,” dedi Nnamabia. “Elleri hep titriyor, uyurken bile.”

Daha önce *Amerikana* adlı romanını yayımladığımız, National Book Critics Circle ödüllü Nijeryalı yazar Adichie, bu kez öykü derlemesiyle okurların karşısına çıkıyor. Özenle çizilmiş karakterlere odaklanan bu öykülerde erkekler ve kadınları, ebeveynler ve çocukları, sürgündekiler ve geride kalanları birbirine bağlayan bağlar irdeleniyor. Sakınmasız ve alabildiğine gerçekçi olmakla birlikte olağanüstü bir duyarlık ve güzellik sergileyen öyküler, sürgünde ve yersiz yurtsuz olma deneyimiyle gelen derin hüsrana duygusuna, "sıradan" insanların kültür farkını aşma ve sevgiyi yeniden kazanma çabasına ışık tutuyor.

Amerika ve Nijerya'da geçen bu öykülerde aidiyet ve bağlılık konusundaki soru işaretleri çoğaldıkça çoğalıyor... Karakterlerin çoğu Nijerya'da büyüyüp Amerika'ya göç etmiş, ancak burada yersiz yurtsuzluğu tecrübe edip tehlike ve karmaşa içine düşüyorlar. Küresel dünyanın kozmopolit bir üyesi olmaktansa iki kıta arasında kalakalıp, akış halindeki iki kültürün sınır boylarına itiliyorlar. Bu eserdeki en güçlü hikâyeler oldukça karmaşık ve çatışkılı karakterleri anlatıyor; çoğu da hayati tehlikeler yaşıyorlar... Adichie siyasi koşulların yarattığı dalganmaları, tarihin "acı" ve "kati" gerçeklerini, buna karşın failerin yüreğindeki yumuşaklık ve inceliği gözler önüne sermekte usta olduğunu kanıtlıyor.

Michiko Kakutani, *The New York Times*

#yabancılık #yabancılaşıma #göçmenlik #yersizyurtsuzluk #ailebağları
#tarih #ayrımcılık

 can öykü

☞ canyayinlari.com ✈ twitter.com/canyayinlari f facebook.com/canyayinevi

ISBN 978-975-07-3930-9

9 789750 739309